

Legal Alert

Departament Bankowości, Finansów i Restrukturyzacji

Warszawa | kwiecień 2015

WYROK TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO

TK: Bankowy tytuł egzekucyjny narusza konstytucyjną zasadę równości

Autorzy: Szymon Gałkowski, Julia Fabisiak

W dniu 14 kwietnia 2015 r. Trybunał Konstytucyjny („TK”) wydał wyrok o niezgodności z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej („Konstytucja RP”) art. 96 ust. 1, art. 97 oraz art. 98 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo Bankowe (Dz U. 2015 r., poz. 128, ze zm.) („PrBank”), tj. przepisów dotyczących Bankowego Tytułu Egzekucyjnego („BTE”), sygn. akt. P 45/12 (/s/p-4512). Zdaniem TK regulacja prawna w zakresie BTE narusza zasadę równości wyrażoną w art. 32 ust. 1 Konstytucji RP. Jednocześnie TK nie uchylił od razu zakwestionowanych przepisów prawa bankowego by zapobiec chaosowi w obrocie bankowym, dając ustawodawcy czas **do 1 sierpnia 2016 r.** na uchwalenie nowych przepisów regulujących tę kwestię.

Wyposażenie banków w możliwość wystawiania BTE bez konieczności prowadzenia postępowania rozpoznawczego przed sądem wielokrotnie spotykało się z krytyką doktryny, która wskazywała na to, że jest to rozwiązanie stawiające w lepszym położeniu silniejszego ekonomicznie uczestnika obrotu. Uzasadnieniem tego przywileju było zaś zapewnienie bezpieczeństwa zgromadzonych w banku środków.

TK: Niezgodność BTE z Konstytucją RP

Do TK rozpoznął pytania prawne Sądu Rejonowego w Koninie, które dotyczyły zgodności przepisów o BTE z Konstytucją RP oraz Europejską konwencją o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Sąd w Koninie zakwestionował m.in. uprawnienie banków do kierowania wierzytelności do postępowania egzekucyjnego z pominięciem sądowego postępowania rozpoznawczego, które zdaniem sądu znacząco osłabia pozycję dłużnika, powodując zachwianie równowagi między stronami stosunku prawnego: „Taka sytuacja rodzi przekonanie społeczne, iż podmiot prawny o dużej sile ekonomicznej może korzystać z rozwiązań prawnych, które uprzywilejowują go w stosunku do innych podmiotów, z uwagi na jego znaczne możliwości finansowe”.

TK stwierdził w wyroku naruszenie konstytucyjnej zasady równości przez przepisy prawa bankowego dotyczące BTE, przyznając iż pozycja dłużnika w momencie wystawienia BTE jest bardzo niekorzystna, szczególnie z uwagi na fakt, iż na podstawie obowiązujących przepisów prawa bank nie ma nawet obowiązku powiadomienia klienta, że wystąpiono do sądu o nadanie klauzuli wykonalności BTE. Tymczasem klient - chcąc otrzymać kredyt – zobowiązany jest dobrowolnie wyrazić zgodę na poddanie się egzekucji, gdy nie będzie spłacał swych zobowiązań. Obowiązek powiadomienia klienta o wystąpieniu do sądu o nadanie klauzuli wykonalności BTE nie jest zawarty w żadnym z przepisów prawnych, a jedynie wynika z Kodeksu Etyki Bankowej, jednakże banki często nie przestrzegają tego obowiązku.

Szymon Gałkowski

Partner

Departament Bankowości, Finansów
i Restrukturyzacji

s.galkowski@kochanski.pl

Julia Fabisiak

Prawnik

Departament Bankowości, Finansów
i Restrukturyzacji

j.fabisiak@kochanski.pl

W ocenie TK „BTE stawia bank na pozycji sędziego we własnej sprawie, podczas gdy bank i klient powinni być równymi stronami stosunku prawnego”.

W ustnym uzasadnieniu TK zwrócono uwagę m.in. na to, że „Bank jako wierzyciel i klient jako dłużnik - powinni mieć taką samą pozycję. Oba te podmioty są stronami tego samego stosunku prawnego”, dodając jednocześnie, że TK nie neguje szczególnej roli banków jako instytucji zaufania publicznego, „BTE jest przywilejem zbyt daleko idącym - nawet mimo racji leżącej za tym, że bank ma obowiązek dbać o pieniądze swych depozytariuszy”.

TK nie przychylił się również do argumentów banków, iż dłużnik zawierając umowę kredytową podpisuje dobrowolną zgodę na poddanie się egzekucji. Jak ocenił TK „Podpisanie takiej zgody jest warunkiem otrzymania kredytu. Na ogół to nie jest tak, że kredyt bierze się dla przyjemności. Zazwyczaj jest się w sytuacji przymusowej”. W takim wypadku klient banku nie ma innego wyboru i zobowiązany jest podpisać zgodę na poddanie się egzekucji.

Nowe wyzwania dla banków po wyroku TK

Wyrok TK wywołał falę krytyki ze strony banków, które twierdzą, że odbije się on niekorzystnie na działalności bankowej, a w konsekwencji może prowadzić do wzrostu kosztów udzielanych pożyczek. Banki będą też szukały innych (być może droższych) rozwiązań związanych z zabezpieczeniem kredytów, np. w drodze notarialnego poddania się egzekucji, co TK ocenił następująco: „Przy dużych kredytach to nie powinno mieć większego znaczenia, mając na uwadze, że notariusze są organami ochrony prawnej”. Ponadto, zdaniem TK wyeliminowanie BTE nie grozi katastrofą dla banków, wskazał on bowiem na istnienie instrumentów równie skutecznych i wygodnych, jak np. weksle .

Wyrok TK z pewnością zmieni sytuację dłużników banków. Już sama perspektywa rozpoznawania sprawy przed sądem powszechnym wpłynie na większą ostrożność banków i być może zmusi je do tego, aby częściej podejmować negocjacje ze swoimi dłużnikami.

Banki będą zmuszone udowodnić przed sądem, że dochodzona kwota rzeczywiście im się należy, a dłużnicy banku będą mogli to kwestionować. Dłużnik banku będzie mógł ponadto skorzystać z ogólnych uprawnień procesowych, których przy zastosowaniu BTE był pozbawiony, np. będzie mógł domagać się oddalenia powództwa z tej przyczyny, że jest ono sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, albo też będzie mógł wnosić o rozłożenie należności na raty.

Nie znając obecnie propozycji zmian jakie polski ustawodawca przyjmie w przyszłości, już teraz banki powinny rozpocząć przygotowywanie się do nowej sytuacji. Warto przeanalizować wewnętrzne procedury i wzory dokumentów kredytowych tak aby móc zastąpić BTE innymi instrumentami prawnymi zabezpieczającymi ryzyko banku. Ponadto, w związku ze wzrostem ryzyka odmawiania przez sądy nadawania BTE klauzul wykonalności w toczących się postępowaniach egzekucyjnych, banki powinny być przygotowane na dłuższe, bardziej skomplikowane i wymagające większego zaangażowania prawników procedury dochodzenia swoich wierzytelności bankowych.

Jeśli jakiegokolwiek zagadnienia związane z wyrokiem TK budzą Państwa wątpliwości lub wymagają bliższych wyjaśnień lub potrzebują Państwo wsparcia prawników Departamentu Bankowości, Finansów i Restrukturyzacji Kancelarii Kochański Zięba Rapala i Partnerzy, pozostajemy do Państwa dyspozycji.

Kochański Zięba Rapala i Partnerzy

Metropolitan, Pl. Piłsudskiego 1

00-078 Warszawa, Polska

Tel.: +48 22 326 9600

Fax: +48 22 326 9601

www.kochanski.pl